

Onderzoek naar doelgroepen voor meerouderschap en meerpersoonsgezag

Rapport Ipsos I&O – Samenvatting en conclusies

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2025/037

Datum

Februari 2025

Opdrachtgever

Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum

Begeleidingscommissie

- Dr. Simon Zebregs (projectbegeleider extern wetenschappelijk beleidsonderzoek)
- Prof. mr. Wendy Schrama (hoogleraar familierecht en rechtsvergelijking, Universiteit Utrecht)
- Mr. dr. Geeske Ruitenbergh (Universitair hoofddocent Privaatrecht, Vrije Universiteit Amsterdam)
- Dr. Mariska Klein Velderman (Senior onderzoeker weerbare jeugd en ouderschap, TNO Child Health)
- Mr. Rita de Jager (Programmasecretaris meerouderschap en meerpersoonsgezag, Ministerie van Justitie en Veiligheid)

Auteurs

Carolien Veldkamp
Naïma van Huizen
Rachel Beerepoot

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Samenvatting en conclusies

Samenvatting en conclusies

1.1 Aanleiding

De maatschappij verandert en daarmee ook de wijze waarop relaties en ouderschap worden vormgegeven. Lang niet alle kinderen groeien meer op in een traditioneel tweeloudergezin. Door scheidingen ontstaan bijvoorbeeld gezinnen met stiefkinderen en -ouders. Ook zijn er ouders die er bewust voor kiezen om kinderen te krijgen en op te voeden met meer dan twee volwassenen. Op dit moment gaat de wetgeving nog uit van maximaal twee ouders en twee personen met gezag over een kind. De Staatscommissie Herijking Ouderschap heeft geadviseerd om de mogelijkheid te bieden voor het toekennen van juridisch ouderschap en ouderlijk gezag aan maximaal vier ouders¹. Het WODC heeft Ipsos I&O gevraagd onderzoek te doen naar de potentiële doelgroep voor wetgeving over meerouderschap en meerpersoonsgezag. In dit hoofdstuk presenteren we aan de hand van de onderzoeksvragen de belangrijkste onderzoeksresultaten en conclusies van dit onderzoek.

1.2 Methode

Het onderzoek kende twee fasen. De eerste verkennende fase bestond uit literatuuronderzoek, interviews met ouders in meeroudergezinnen en experts op het gebied van meeroudergezinnen. Vervolgens is in de tweede fase van het onderzoek een vragenlijst ontwikkeld met behulp van de inzichten uit de eerste fase. Voor het invullen van deze vragenlijst zijn 20.000 inwoners van Nederland van 20 tot en met 68 jaar benaderd door middel van het I&O Research Panel. In totaal namen 11.639 mensen deel aan het onderzoek. Op de data is een weging toegepast op de kenmerken geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en regio, zodat de uitkomsten wat betreft deze kenmerken representatief zijn voor de Nederlandse bevolking van 20 tot en met 68 jaar.

1.3 Beperkingen van dit onderzoek

Bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten dienen een aantal beperkingen van het onderzoek in acht genomen te worden:

- 1 Het gaat in dit onderzoek om zelfrapportage. Respondenten is gevraagd feitelijke informatie te geven over complexe gezinssituaties en juridische termen als juridisch ouderschap en ouderlijk gezag. Het is mogelijk dat een deel van de respondenten deze termen niet goed heeft begrepen en daardoor de vragen deels onjuist heeft beantwoord.
- 2 Het aantal volwassenen in een intentioneel meeroudergezin dat de vragenlijst invulde is klein. De resultaten van deze groep dienen als indicatief te worden gezien.
- 3 Het aandeel respondenten (van 20 t/m 68 jaar) dat aangeeft kinderen te hebben (51%) wijkt enigszins af van cijfers van het CBS uit 2022². Uit de cijfers van het CBS komt naar voren dat 59 procent van de Nederlandse bevolking in Nederland wonende levende kinderen heeft. Dit zou zich hebben kunnen doorvertaald in een onderschatting van het aantal intentionele en

¹ Staatscommissie Herijking Ouderschap (2016). *Kind en ouders in de 21ste eeuw. Rapport van de Staatscommissie Herijking Ouderschap*. Geraadpleegd via: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-archieef-e54a66df-894c-4247-ae11-e15c0991e594/pdf>

² CBS (2022). Aantal kinderen naar leeftijd. Geraadpleegd via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/vader-en-moeder-op-leeftijd/bijlage>

niet-intentionele meeroudergezinnen in dit onderzoek. Dit is echter niet met zekerheid vast te stellen.

1.4 Samenvatting en conclusies

Welke potentiële doelgroepen kunnen worden onderscheiden voor een wettelijk regeling voor meerouderschap en meerpersoonsgezag?

Het belangrijkste onderscheid in de potentiële doelgroep is het verschil tussen intentionele en niet-intentionele meeroudergezinnen. Kortom: of het voor de conceptie van het kind de intentie was om dit met meer dan twee ouders op de wereld te zetten en op te voeden of niet. Binnen deze twee doelgroepen kunnen verschillende typen gezinnen worden onderscheiden. Bijvoorbeeld intentionele meeroudergezinnen bestaande uit twee moeders en een vader, of een heterostel dat met behulp van een (bekende) derde persoon een kind krijgt. Niet-intentionele meeroudergezinnen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit gescheiden ouders waarvan één van de ouders een nieuwe partner heeft, of waarbij beide ouders een nieuwe partner hebben.

Wat is de omvang van de potentiële doelgroepen die kunnen worden onderscheiden? En welk deel van de potentiële doelgroep had voor de conceptie al het plan om het kind in een meeroudergezin te laten opgroeien?

Vier procent van de volwassenen tussen de 20 en 68 jaar in Nederland geeft in dit onderzoek aan één of meerdere kinderen onder de 25 jaar op te voeden in een meeroudergezin: 3,8% in een niet-intentioneel meeroudergezin en 0,06% tot 0,24% in een intentioneel meeroudergezin. Op basis van het aantal ouders dat in dit onderzoek aangeeft deel te zijn van een intentioneel- of niet-intentioneel meeroudergezin is een inschatting gemaakt van het aantal meeroudergezinnen in Nederland. Met deze inschatting komen we uit op ongeveer 1.700 tot 9.200 intentionele meeroudergezinnen en 108.750 tot 145.000 niet-intentionele meeroudergezinnen met kinderen jonger dan 25 jaar in Nederland. Daarbij moet in acht genomen worden dat dit schattingen zijn en we te maken hebben met een nauwkeurigheidsmarge van de gevonden percentages. Daarnaast is er in dit onderzoek mogelijk sprake van een onderschatting van het aantal mensen met kinderen en kan er daarmee ook sprake zijn van een onderschatting van het aantal meeroudergezinnen (zie paragraaf 1.3).

Wat zijn de kenmerken van deze potentiële doelgroepen?

De samenstelling van de groep intentionele meeroudergezinnen is divers. Deze bestaat grotendeels uit regenbooggezinnen (gezinnen waarvan tenminste één volwassene tot de LHBTQIA+ gemeenschap behoort), maar er zijn ook situaties waarin een hetero stel samen met een derde persoon een kind kreeg. Daarnaast zijn de gezinnen veranderlijk over de tijd en is er ook in intentionele meeroudergezinnen sprake van scheidingen en nieuwe partners. De groep niet-intentionele meeroudergezinnen bestaat met name uit gezinnen waarbij één of beide partners kinderen uit een eerdere relatie hebben. Ook hierbinnen is er uiteraard sprake van een groot aantal verschillende gezinssamenstellingen. Bij een klein deel van de niet-intentionele meeroudergezinnen is er sprake van pleegzorg of adoptie.

Zowel de volwassenen in intentionele als niet-intentionele meeroudergezinnen wijken wat betreft stedelijkheid van de woonplaats, opleidingsniveau en woonregio niet af van de Nederlandse bevolking in zijn algemeenheid.

Welk deel van de potentiële doelgroep heeft voor conceptie al afspraken op papier gemaakt?

Alle ouders waarvan met zekerheid te stellen is dat er sprake is van een intentioneel meeroudergezin maakten afspraken over zaken omtrent het kind. In de meeste gevallen maakten zij voor de geboorte afspraken over de volgende onderwerpen: juridisch ouderschap en ouderlijk gezag, het nemen van medische beslissingen over het kind, verdeling van de zorgtaken, de woon/verblijfplaats van het kind en financiën met betrekking tot het kind. Afspraken over contact en omgang met het kind werden iets vaker na de geboorte gemaakt. De meeste ouders kregen geen professionele begeleiding bij het maken van deze afspraken. Wel legden de meeste ouders (een deel van) deze afspraken schriftelijk vast.

Contact tussen volwassenen in meeroudergezinnen

Zoals hierboven aangegeven, worden afspraken over contact en omgang met het kind vaak na de geboorte gemaakt. Bij niet-intentionele meeroudergezinnen gebeurt dit vaak bij de scheiding van de biologische ouders. Het contact tussen de betrokken volwassenen is zowel bij intentionele als bij niet-intentionele meeroudergezinnen niet altijd goed. In het geval van niet-intentionele meeroudergezinnen ligt dit in de lijn der verwachtingen. Men heeft immers in deze gezinnen niet voor de geboorte van het kind al besloten het kind samen op te voeden en moet hier later gezamenlijk een weg in zien te vinden. Maar ook van de ouders in de intentionele meeroudergezinnen geeft een deel aan dat het contact tussen alle ouders/verzorgers niet goed is. Ook zien we dat kinderen niet altijd evenveel verblijven bij alle ouders. Of dit afwijkt van gemaakte afspraken is niet te zeggen. Wel kunnen ook in intentionele meeroudergezinnen situaties veranderen, bijvoorbeeld door scheidingen, en gemaakte afspraken daarmee anders uitpakken dan verwacht.

Welke knelpunten worden op dit moment ervaren door de potentiële doelgroepen en hun omgeving?

Volwassenen in intentionele meeroudergezinnen die geen ouderschap en/of gezag hebben, lopen in de dagelijkse praktijk beperkt tegen problemen aan als gevolg hiervan. Veelal omdat er oplossingen worden gevonden voordat de problemen zich voordoen. Ook is het voor scholen en bijvoorbeeld sportverenigingen duidelijk wie de ouders zijn en accepteren zij dat er meer dan twee ouders zijn. Over de minder vaak voorkomende situaties als medische beslissingen en erfrecht wordt nog niet altijd nagedacht door ouders en omdat het niet vaak voorkomt loopt men op dit moment niet direct tegen problemen aan. Een enkeling maakt zich hier wel zorgen over. Het gevoel van erkenning als ouder is bij ouders zonder juridisch ouderschap en/of gezag waarschijnlijk wel een belangrijk punt maar is niet concreet als knelpunt uitgevraagd.

Het merendeel van de volwassenen in niet-intentionele meeroudergezinnen die geen ouderschap en/of gezag hebben, ervaart geen problemen. De groep die wel problemen ervaart, ervaart vergelijkbare problemen als de volwassenen in intentionele meeroudergezinnen. Deze problemen lijken wel relatief minder vaak voor te komen onder niet-intentionele gezinnen dan onder intentionele gezinnen.

Welk deel van de potentiële doelgroepen verwacht mogelijk gebruik te maken van een wettelijke regeling als deze wordt geïntroduceerd?

Intentionele meeroudergezinnen

Een groot deel, maar niet alle intentionele meeroudergezinnen willen gebruik maken van een wettelijke regeling voor meerouderschap en/of meerpersoonsgezag. Een gedeelte van de personen die nu geen ouderschap of gezag hebben willen dit namelijk niet hebben. Ook is er een deel dat dit wel wil maar verwacht dat de andere ouders in het meeroudergezin hier niet mee akkoord zullen gaan.

Hierbij moet worden opgemerkt dat dit is uitgevraagd voor de huidige situatie. Het kan zo zijn dat de huidige verhoudingen anders zijn dan toen besloten werd met meer ouders een gezin te vormen. Ook kan de leeftijd van de kinderen mee spelen, bijvoorbeeld omdat deze ouder zijn dan 18 en gezag dan geen rol meer speelt.

Daarnaast is het door de kleine aantallen waarover we hier spreken niet mogelijk dit in percentages uit te drukken. Het beeld sluit echter aan bij wat er in de literatuur gevonden is, namelijk dat een meerderheid van de intentionele meeroudergezinnen wel gebruik zou willen maken van een wettelijke regeling maar dat er ook deel is dat hier geen behoefte aan heeft.

Niet-intentionele meeroudergezinnen

De wens om gebruik te maken van de regeling is relatief gezien minder groot bij niet-intentionele meeroudergezinnen dan bij intentionele meeroudergezinnen. Met name aan de nieuwe partner van een ex-partner wil maar een klein deel ouderschap en/of gezag geven. Wanneer we kijken naar de volwassenen die nu geen ouderschap en/of gezag hebben, zien we dat ongeveer 6 procent van alle volwassenen in een niet-intentioneel meeroudergezin dit graag zou willen hebben én verwacht dat de andere betrokken volwassenen akkoord zouden gaan. Dit is een klein deel van de ouders in niet-intentionele meeroudergezinnen. In absolute aantallen is dit echter mogelijk een grotere groep dan het aantal intentionele meeroudergezinnen dat gebruik zou willen maken van een regeling, vanwege het veel grotere aandeel niet-intentionele meeroudergezinnen in Nederland.

Net als bij intentionele meeroudergezinnen, moet bij de interpretatie van deze resultaten in acht worden genomen dat ook ouders met kinderen van 18 tot 25 jaar hierin zijn meegenomen. In deze groep speelt gezag geen rol meer.

Redenen voor gebruik van de regeling

Voor zowel intentionele als niet-intentionele meeroudergezinnen zijn de meest genoemde redenen om gebruik te willen maken van een regeling voor meerouderschap en/of meerpersoonsgezag: erkenning, het hebben van rechten over het kind en de bevoegdheid om beslissingen te kunnen nemen. De ouders die nauw betrokken zijn bij de opvoeding maar die juridisch gezien 'niets' zijn van het kind krijgen met meerouderschap erkenning voor hun rol. Dit is ook één van de voornaamste behoeften die naar voren komt in eerder onderzoek³.

³ *Argumentenfabriek (2023). Waarden en wensen bij een wetswijziging meerouderschap en -gezag. In opdracht van: Ministerie van Veiligheid & Justitie*

Redenen om juist geen gebruik te willen maken van de regeling zijn de angst dat de gezinssituatie daarmee te chaotisch of complex wordt. Dit geldt voor zowel intentionele als niet-intentionele meeroudergezinnen. Volwassenen in niet-intentionele meeroudergezinnen geven nog een andere reden: volwassenen zouden niet willen dat een extra persoon (veelal de nieuwe partner van hun ex of hun eigen nieuwe partner) gezag of ouderschap krijgt, omdat deze persoon niet de biologische ouder is en niet vanaf het begin betrokken is geweest bij het kind en/of de opvoeding. Ook was het niet de keuze van beide ouders dat deze persoon bij de opvoeding betrokken zou zijn.

De voor- en nadelen van de regeling die mensen in meeroudergezinnen noemen komen overeen met de redenen om wel of niet gebruik te maken van een regeling. Ouders die geen gebruik willen maken van een eventuele regeling zien met name nadelen en weinig voordelen. Ouders die hier wel gebruik van willen maken zien voordelen maar ook een aantal nadelen.

Contactgegevens

Ipsos I&O Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

053 - 200 52 00

KVK-nummer 08198802

nl-info-publiek@ipsos.com

www.ipsos-publiek.nl

Ipsos I&O Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

020 - 308 48 00

nl-info-publiek@ipsos.com

www.ipsos-publiek.nl